

בית מדרש

360
בשבילי הפרשה

פרשת פינחס תשע"ט

זמני כניסת השבת

Baltimore, MD	8:06
Brooklyn, NY	7:59
Chicago, IL	7:55
Johannesburg, S. Africa	5:20
Lakewood/Deal, NJ	7:58
London, UK	8:43
Los Angeles, CA	7:40
Manchester, UK	8:57
Monsey, NY	8:00
Montreal, Quebec	8:11
Passaic, NJ	8:00
Toronto, Ontario	8:29
Yerushalayim	7:05
Zurich, Switzerland	8:49

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצר שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשיאול לרב

פינחס ביאת אליהו

הגני נותן לו את בריתי שלום, ופירושו פינחס זה אליהו שיבא במהרה בימינו. והנה איתא בעירובין מ"ג ע"א הריני נזיר ביום שכן דוד בא מותר לשתות יין בשבתות ובמים טובים ואסור לשתות יין כל ימות החול וכו' דאמר קרא הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וכו' והא לא אתא אליהו מאתמול.

אולם ברמב"ם סוף הלכות מלכים כתב ו"ל יראה מפסוטן של דברי הנביאים שבתחילת ימות המשיח יהיה מלחמת נוג ומנוג, ושקודם מלחמת נוג ומנוג יעמוד נביא לישר ישראל ולהכין לבם שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אליהו וכו' ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבא אליהו וכו' ע"ל (וע"ל ברמב"ם וע"ל"פ אין סודר הויית דברים אלו ולא דקדוקן עיקר בדת, ולעולם לא יתקסא אדם בדברי ההגדות ולא יאריך וכו' שאינו מביאין לא לידי אהבה ולא לידי יראה, וכן לא יחשוב הקיצין וכו').

ומשמע מלשונו חזק דרש יק ש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבא אליהו ואינו דבר מוסכם ועוד משמע דברשי דבריו מפרש הא דכתיב הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' אין לו לפני משיח אלא לפני מלחמת נוג ומנוג. וכל זה נגד סוגיית הגמרא בעירובין.

וע' פלתי בסוף בית הספק (בד"ה אמנם) שתי' דאמרו בסנה' צ"ח ע"א עה"פ בעתה אחישנה ודרשו וכו' אחישנה לא וכו' בעתה. ולפ"ז כתב בפלתי שאם בא משיח אחישנה לא יבא אליהו לבשר לפני כן. ומה שאמרו בסוגיא הנ"ל הדגורד ליום שכן דוד בא מותר אם לא בא אליהו, היינו משום דאין חשש שכבר בא אחישנה כיון שאין בני" ראוים. (ואע"ג שיש חיוב של אחכה לו בכל יום שיבא גם על גאולה של אחישנה כמו שהוכחנו לעיל ממחשבי קיצין, מ"מ לענין הלכה של נדר א"צ לחוש לזה). והנדר לא אסר אלא אם יבא למעשה ולא יום שראוי לבא. ובה מיישב מה שכתב הרמב"ם דאולי אליהו יבא אחר משיח ולא קשה כלל מהגמרא בעירובין. (ובאמת לא תי' בזה אלא מה שכתב הרמב"ם דאין מי שיועד להכריע אם יבא אליהו קודם, והיינו כי א"א לדעת אם יבא בעתו או אחישנה, אבל אכתי אינו מיושב לשון הרמב"ם "יש מן החכמים" והרי לפי הפלתי אין זה מחלוקת כלל אלא תולה אם יבא בעתו או אחישנה. ועמ"ש"כ במק"א דלפי הח"ס א"ש מה שכתב הרמב"ם "ויש מן החכמים" כיון שיש בזה מחלוקת).

וע"ש בסוף דבריו שכתב בדגמן אחישנה שייך מיד היום אם בקולו תשמעו. וכוננו לפרש בזה הגמרא הנ"ל בסנה' צ"ח ע"א שאמרו משיח היום אם בקולו תשמעו, ודלא כמהר"ש"ם ש שדחך דהיום לאו דוקא. ויש להוסיף דהרי מה שאמרו משיח היום אם בקולו תשמעו הרי ע"כ היינו בגאולה של אחישנה כמבאר בגמרא ולכן שפיר אמר משיח היום וכו' א"צ להמתין לאליהו כיון דגאולה של אחישנה אולי לא יבא אליהו לפני משיח.

ולדברי הפלתי יוצא דהא דאמרו בעירובין דאליהו יבא לפני משיח לא איירי אלא בגאולה של בעתה. ואיפכא מציינו בטו"א ר"ה י"א שהקשה כיון דעתידין ליגאל בניסן או בתשרי לכל מ"ד כדאית ליה א"כ מה חששו בעירובין מ"ג בכל יום שמו יבא משיח. (וע"ע תשובה מאתרה ר"א). ות' הטו"א דהא דבניסן או בתשרי עתידין ליגאל היינו בעתה, אבל אחישנה בכל יום, והגמ' עירובין חושש לביאת אחישנה ושלא כדברי הפלתי. וכן העיר בח"ס ח"ו צ"ח (ד"ה אמנם) דתי' הטו"א לא שייך לדברי הפלתי. ולדברי הפלתי יש ליישב קושיית הטו"א כמו שכתב שם בשפת אמת שחלק בין ביאת משיח וכן הגאולה, וגאולה לא קאי על ביאת המשיח, וכמו בגאולת מצרים שהיו ב' ענינים.

דברי הנהגותינו

וירא פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו (כה"ז)

וירא פנחס - ראה מעשה ונוכר הלכה, אמר לו למשה מקובלני ממך הבעול ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו: 'קריינא דאגרתא איהו ליהוי פרוזר קא', מיד 'ויקח רומח בידו וגו' (רש"י).

בגמרא (סנהדרין פב): "הבא להימלך אין מורין לך". וכן פסק הרמב"ם (איסור"ב ל"ב, ד-ה) "כל הבעול כותית וכו' אם פגעו בו קנאין והרגוהו הרי אלו משובחין וזריזין, ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא, ואיה לדבר זה מעשה פנחס בזמרי. ואין הקנאי רשאי לפגוע בהן אלא בשעת מעשה וכו', ואם בא הקנאי ליטול רשות מבי"ד להרגו, אין מורין לו ואע"פ שהוא בשעת מעשה".

ויש לבאר, הרי אם זו הלכה מפורשת, מדוע אין מורין כך הלכה למעשה.

ביאר מרן ראש הישיבה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל (שיחות מוסר, מאמר 'אוהב את הבריות ומקרבן לתורה'): הלכה זו לא נאמרה בעי קרה לכל אדם, אלא רק למי שעושה מעשה מתוך קנאות בלבד ואין בליבו כלל על בעל העבירה בער צמו, אדרבה, הוא גדוש ומלא באהבת ישראל ולא היה פוגע בבעל העבירה מחמת עצמו כלל, אלא

דברי הימים

ושעיר עזים אחד לחטאת לה' (כה"טו)

אמר הקב"ה, שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח (חולין ס:).

סיפר הגה"צ רבי מתתיהו סלומון שליט"א מעשה נורא שזכה לשמוע מפיו של מרן ראש הישיבה שה"ת הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל, אשר סיפר את המעשה לאחר קידוש לבנה, והיה בוכה בכי תמורים בשעה

שסיפרו:

גפתי אחד ממכרי, אוד מוצל מאש הנאצים הארורים ימ"ש, שנשתעבד תחת עול הברזל שלהם במחנות ההשמדה במשך כל שנות המלחמה.

שאלתי אותו, אחי איך החייתם את נפשכם וכי

רק מחמת שבוערת בו קנאה לדבר ה' עושה מעשה קנאות והורג את בעל העבירה. לפיכך, קודם שה' גיע למדרגת קנאות אין בהריגה זו מצוה כלל, אלא היא בכלל מעשה רציחה שאסרה התורה.

נמצא שיש ברציחה זו הבדל דק עד מאוד, אם כוונתו לקנאת ה', הרי שהוא מקיים בזה מצוה חשובה עד מאוד ואף מחוייב בדבר. אולם, אם עושה זאת מחמת סיבות ונגיעות נוספות הרי הוא בכלל רוצח. א"כ, אדם המגיע לבית דין ליטול רשות על מעשה זה, אי אפשר להחליט בדבר הער מד ותלוי בהבדל כה דק מן הדק, ולכך אין מורין לו הלכה זו.

הוסיף מרן רה"י: יש שטועים וחושבים ש'קנאות' פירושה כעס, צעקות ועשיית מעשה בידיים כנגד דבר הנעשה שלא כדרך התורה. אך האמת היא, ש'קנאות' פירושה בעירה פנימית שעולה ופורצת מאליה מתוך ליבו הטהור של המקנא כנגד חילול ה' וכנגד מעשים שנעשו שלא כדרך התורה הק', 'נישט די וואס ווארפן שטיינער זיינען קנאים [לא אלו שזורקים אבנים הם הקנאים]'.
משום כך לא נאמר דין זה 'של קנאין פוגעין בו', אלא כשקנאת ה' טהורה ובערת בקרב האדם מתוך אהבת הקב"ה ומתוך אהבת ישראל וללא כל חשבונות נוספים. וכיון שמתוך אותה הקנאה הוא רוצה לפגוע בעובר העבירה, הרי זו 'קנאות' אמיתית!

שאתם בחיים באותו מצב מר ממוות בכל אותן השנים? מה היה הדבר שהחזיק אתכם שלא תפלו לידי יאוש?

והשיב לי: דע לך, שאמנם הצוררים הנאצים לקחו מאתנו את הכל, לא רק דברים גשמיים בלבד, אלא אף את האפשרות לקיים מצוות, ללמוד תורה ולהתפלל לה' לקחו הרשעים הללו מאתנו. אך דבר אחד לא היה ביכולתם לקחת מאי תנו, מצוה אחת היה בידינו לקיים - קידוש לבנה! פעם בחודש היינו יוצאים החוצה, תוך כדי סכנת חיים, ומקדשים את הלבנה. וכאשר אמרתי "שהם עתידים להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים וכו'", התד בוננת, שהרי הקב"ה עתיד לחדש כנשר נעורינו כמו הלבנה, ודבר זה החיה את נפשי שלא ליפול למצולות היאוש!

(ע"פ 'מתנת חיים', ימים נוראים)

ציפית לישועה?

נמסר בוועד בישיה"ק ביום י"ט בתמוז תשע"ח

לרגל יום הזיכרון למח"ה הגה"ח רבי אליעזר יהודה פינקל זצוק"ל

ומבואר ביחזקאל (כא, כו) שנבוכדנצר כשבא להילחם בישראל שאל בתרפים קלקל בחיצים, שעשה סימנים וכישופים לראות אם יוכל לנצחם.

ומה עלה על דעתו כלל להילחם במ? מבואר בסנהדרין (צו:): שעמוון ומואב היו שכיני בישי דירושלים ושמעו את התוכחה של הנביאים שאין ישראל מתנהגים כראוי, והרי כל ההצלחה של ישראל הוא רק בזמן שהקול קול יעקב שאז אין הידיים ידי עשיו, אבל כשחטאו ידעו שאפשר להילחם בהם. [א.ה. לכאורה שם מבואר ששמעו שהנביאים מתנבאים על החורבן.]

וכמבואר בב"ר (תולדות סה, כ. ובפתיחתא (ב) דאיכה) שהיו בגויים שני פילוסופים בלעם בן בעור ואבנימוס הגרדי ושאלו אותם אם ינצחו את ישראל והשיבו לבדוק אם הקול קול יעקב.

'היכלא קליא קלית'

אבל כשחטאו ישראל נגזר עליהם להימסר ביד נבוזרדן ועל ביהמ"ק שיחרב, ודהמע"ה כתב ע"ז מזמור בתהילים "משכיל לאסף למה אלוקים זנחת לנצח יעשן אפך בצאן מרעיתך, [למה היינו שמתפלל על כבוד שמים שאינו יכול לראות בחילול שמו]. הרימה פעמך למשוואות נצח כל הרע אויב בקודש, שאגו צוררך בקרב מועדך שמו אותותם אותות, יודע כמביא למעלה בסבך עץ קרדומות, ועתה פיתוחיה יחד בכשיל וכלפות יהלומון, שלחו באש מקדשך לארץ חיללו משכן שמך" (תהילים עד, א, ג-ז).

וכדאיתא בסנהדרין (צו:): "אמר רבא טעין תלת מאה כודנייתא [משאוי שלוש מאות פרדות] נרגא דפרזלא דשליט בברזלא [ברזל חודד הקוצץ ברזל אחר] שדר ליה נבוכדנצר לנבוזרדן [כדי להכות בשערי ירושלים ויוכלו להכנס להלחם עמהם]. כולהו בלעתניהו חד דשא דירושלם". [פרש"י לא שנבלע באדמה אלא שהגרזן נשבר]. וכך ניסו שוב ושוב וכולם

בכבודך והנשא על כל הארץ ביקרך והופע בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך, וידע כל פעול כי אתה פעלתו. שהאדם שבוער בקרבו אהבתו יתברך משתוקק שכולם יכירו שהקב"ה ברא את העולם ואת כל אדם. 'ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה'. ונצרך הכנה שנוכל באמת לבקש ע"ז.

ובכל יום מבקשים ע"ז, ומזכירים את הציפיה לישועה וכגון בע"ל כן נקווה לך'.

ולזה צריך שנדע א' מה הפסדנו, כדי שנבין למה מצפים. ב' לדעת את הסיבות שהביאו להעדר כבוד שמים, כדי שנדע מה לתקן. ג' לדעת כמה אחריות מוטלת עלינו, שהרי החורבן נעשה מכח מעשנו, ובניינו ג"כ תלוי בנו.

כח איש הישראלי לפעול בעולמות העליונים.

כל מה שנעשה בבריאה תלוי בישראל, וכל השפע שיש, או חיסרון השפע הוא מחמת מעשי האיש הישראלי, וכמו שהרחבנו בזה מכבר. ובכל מצוה שהאדם עושה - לפי איכותה, הרי הוא בונה ומוסיף ומאיר בעולמות, ואם חלילה עובר עבירה או נמנע ממצוה הרי הוא מחריב ומחשיך ומקטין את השפע.

ובפרט שכל החורבן נעשה בעטיינו, שאף שנבוכדנצר החריב את הבית הראשון, וטיטוס את הבית השני, אבל הכל היה באשמת ישראל. וכשנתבונן בדברים אלו נדע כמה אחריות מוטלת עלינו.

בזמן שהקול קול יעקב אין הידיים ידי עשו.

בהיות ישראל ברום המעלה, לא העזו שום אומה מאומות העולם להילחם עם ישראל - אף שלא הפסיקו לשנאתם כמאמרם (שבת פט.). למה נקרא שמו סיני שמשם ירדה שנהא לעולם.

היום היא"צ לאאמור"ר זצ"ל שהיה ליבם של ישראל, וכמה דמעות שפך על גלות השכינה ועל גלות ישראל וצרותם.

'ציפית לישועה'

בימי בין המצרים החובה להתעורר ב'ציפית לישועה' שיהיה לנו קצת שייכות לדברים. [והוא חובה תמידית לצפות לישועה כדלקמן, אבל בימים אלו החובה גדולה ביותר].

איתא בשבת (לא.) "אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה וכו' ציפית לישועה".

ולכאורה הרי ישאלו על קיום כל התורה כולה, והקב"ה יבחן כ"א את כל התורה כדאיתא בתד"א (הביאו הח"ח כמה פעמים) שיצטרך לומר כל מה שלמד, ומדוע מנה רק מצוות אלו.

וכנראה שיש שאלות ששואלים מיד בהתחלה כמשמעות הלשון 'בשעה שמכניסין אדם לדין' האם מעל בישרותו, והאם קבע עיתים לתורה, והאם עסק בפר"ד [- כמו שביאר המהרש"א ששואלין אותו האם עזר ליתומים ואלמנות], ציפית לישועה - ופרש"י ציפית לדברי הנביאים.

ובדרך עץ חיים מביא לשון הזוה"ק "ווי לון לבני נשא דקב"ה אסיר עמהון בגלותא, ויפן כה וכה וירא כי אין איש אלא איש לדרכו פנו בעיסקא דילהון". [ובכלל עצם חוסר המחשבה באדם, הוא תביעה שאינו חושב על תפקידו והולך כהרגלו. ובהמשך יבואר מש"כ בפרטות על ענין זה].

'למה לא ציפיתם למלכותי'

ובפסיקתא [הביאו הח"ח] מבואר "עסקתם בתורת למה לא ציפיתם למלכותי", הרי שעל האדם לצפות לגילוי כבוד מלכותו.

וביותר שר"ה ממשמש ובא וכל התפילות הם על גילו כבוד שמים: 'מלוך על כל העולם כולו

ירושלים: לאבי משום שחיללו את השבת, ולר' אבהו מפני שביטלו ק"ש שחרית וערבית, ולר' המנונא משום שביטלו תשב"ר, ולעולא משום שלא היה בושת פנים זה מזה, ולר' יצחק אמר משום שהשוו קטן וגדול, ולר' חנינא משום שלא הוכיחו זה את זה, ולרב יהודה משום שביזו ת"ח, ולרבא משום שפסקו אנשי אמנה ומייתו לה מקראי, וע"כ שהוא על בית ראשון.

ייעויין במהרש"א מה שביאר בזה, והוסיף שבעונותינו הרבים גם כיום נכשלים בחטאים אלו, [והוא לאנשים כמונו ולא לדורות של ביהמ"ק] שאם לא עוסקים בהלכות שבת נכשלים בחילולה, וכידוע מרבינו יהונתן אייבשיץ ביערות דבש שמי שלא לומד הלכות שבת לא ימלט שיכשל בכל שבת באיסורי תורה ובדרבנן. וביטול ק"ש הוא במוצ"ש שמשתכרים וישנים ביום ראשון ומבטלים ק"ש, ובביטול תשב"ר כתב "גם הבחורים מבטלין רוב הימים בביה"ז והולכים ברחובות בביטולים וטיולים". ולא השוו קטן וגדול, שגם מי שלא ראוי לפסוק רוצה לפסוק, או בגשמיות שרוצה להדמות לעשירים בבית מפואר וכדו' על אף שאין ידו משגת וע"ז בא לגזל ושאר צרות. ובשלא הוכיחו זה את זה, כתב שכיום אינה כלל. [התביעה על מי שיודע להוכיח וכמבואר בגמ' (ערכין טז):] תמהני אם יש מי שיודע להוכיח, שיש כאלו שרק גורעים ע"י תוכחתם. וצריך גם שהוא לא יהיה נכשל בדבר זה שלא יאמר לו טול קורה מבין עיניך. וביזוי ת"ח מצוי בכל עת, וחוסר ישרות במשא ומתן. ומסיים שאינו מאריך שבלא"ה אין שומעין לו ומוטב שיהיו שוגגין וכו'. ואני הקטן חולק בזה על דבריו שרצוננו לקבל תוכחה מהמהרש"א...

יתבונן האדם במה יכול להתחזק לתקן חטאי ביהמ"ק ראשון כגון בשבת וק"ש ובב"א לחברו ובתורה ובישרות, וגם בשנאת חינם שהיה בבית שני.

"שלא ברכו בתורה תחילה".

ובנדרים (פא.) איתא "מי האיש החכם ויבן את זאת דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים [ולמלאכי השרת- ב"ח] ולא פירשוהו, עד שפירשה הקב"ה בעצמו דכתיב ויאמר ה' על עזבם את תורתו [אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה, ומקשינין] היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה, א"ר יהודה א"ר לומר שאין מברכין בתורה תחילה".

ופירש הר"ן בשם רבינו יונה שאם לא היו לומדים כלל מדוע לא פירשוהו החכמים והנביאים, אלא ודאי שלמדו אבל הקב"ה היוודע מעמקי הלב ידע שלא למדו לשמה. ואף שיש

וע"פ רש"י בתהילים מובן יותר, שהרי רצה להחריב למעלה רק שאינו יכול א.ה. לא זכיתי להבין, וע"כ מתפלל שיחשיב לו הקב"ה את המחשבה כמעשה. אבל המציאות היא שרק לישראל יש כח לפעול בעולמות העליונים, וכל מה שנעשה הוא לפי מעשיהם של ישראל שהחריבו למעלה.

פרט נוסף רואים כאן שאפילו בזמן שכבר התחיל החורבן, כ"ז שעדיין לא הגיע הרגע שיחרב הבית לא עמדו לו כל קרדומותיו לבקוע את שערי ירושלים - שלא ע"פ דרך הטבע, ורק כשהגיע הזמן להחריב את ביהמ"ק נבקעו השערים במכת קרדום אחת ומהצד שאינו חד, להראות שאין לאויב שום כח עצמי להשחית אלא הכל תלוי במעשיהם של ישראל עצמם.

זה כח האדם ואיש הישראלי, וע"כ נתבעים לפי מעשיהם.

אין התענית אלא הכנה לתשובה.

עתה עלינו להתבונן מפני מה נחרב הבית, כדי שנשכיל לדעת מה מוטל עלינו לעשות כדי שיבנה הבית, ובזה נכין את עצמנו לצום תשעה באב - על הצד שלא יבוא משיח צדקנו שאז ייהפך ליום טוב - כמבואר במ"ב ריש הל' תעניות (תקמ"ט) בשם הרמב"ם שאין התענית אלא הכנה לתשובה כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי התשובה. וכשהאדם שרוי בתענית הוא יותר נכנע, ויקל עליו לקיים בעצמו 'נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה' (איכה ג, מ). ומביא מהאחרונים לכן אותם האנשים שכשהם מתענים הולכים בטיול ובדברים בטלים תפסו הטפל והניחו העיקר. [ומי שרק יחזור בתשובה ולא יצום - על אף שהוא העיקר - הרי הוא עובר בזה על מ"ע מדברי הנביאים להתענות בימים אלו וט' באב יותר חמור משאר צומות].

וזה בכל תענית וכ"ש בת"ב שיש בו גם דיני אבלות. וגם מנהגי האבלות הם כדי לעורר לתשובה, שעל האבל להתעורר בתשובה.

החטאים שבעטיים נוטל כבוד מבית חיינו.

איתא ביומא (ט): "מקדש ראשון מפני מה חרב מפני... ע"ז ג"ע ושפיכות דמים... אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמ"ח מפני מה חרב מפני שהיתה בו שנאת חינם ללמדך ששקולה שנאת חינם כנגד שלש עבירות". ועלינו להתבונן מה דרגתנו בשנאת חינם, ולא להוכיח את החבר על שנכשל בשנאת חינם...

וחטאי בית ראשון ג"כ עלינו לתקן כדאיתא בשבת (קט): ח' שיטות מפני מה חרבה

נשברו שלא ע"פ דרך הטבע, עד שנשאר הגרון האחרון.

"בעי למיהדר אמר מסתפינא דלא ליעבדו בי כי היכי דעבדו בסנחריב, נפקא קלא ואמר שוור בר שוור [דולג בר דולג] נבזרדן שוורד מטא זימנא דמקדשא חריב והיכלא מיקלי. פש ליה חד נרגא אתא מחייה בקופא [מגב הפטיש ולא מחודן] ואיפתח שנאמר יודע כמביא למעלה בסבך עץ קרדומות.

הוא קטיל ואזל עד דמטא להיכלא, אדליק ביה נורא גבה היכלא [וביקש לעלות לרקיע] דרכו ביה מן שמיא" שמשמים רצו שיחרב. "קא זיחא דעתיה נפקא בת קלא ואמרה ליה עמא קליטא קטלת, היכלא קליא קלית, קימחא טחינא טחנת שנאמר קחי רחיים וטחי קמח".

ומדוע היה היכלא קליא? אחז"ל (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה) עה"פ "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת ה" שביהמ"ק של מטה מכוון כנגד ביהמ"ק של מעלה, ולכך בזמן שביהמ"ק של מעלה שלם א"א לעשות כלום לביהמ"ק של מטה, ורק כשנחרב למעלה אפשר להחריב את של מטה.

ולמי מסור כח זה שהביהמ"ק תלוי במעשיו? רק לכלל ישראל, אבל לגוי אין שום גישה לשם לפי שמקומו הוא רק למטה, וכמו שפשוט שבעל חי לא משפיע על ביהמ"ק של מעלה.

יודע כמביא למעלה.

עה"פ הנזכר "יודע כמביא למעלה" פרש"י בתהילים (עד, ה) 1 "יודע האויב כשהיה מכה בשערי פתחי המקדש שהוא כמביא מכותיו למעלה ברקיע, ומנין היה יודע שהרי היה רואה שהיה העץ מסבך ואוחז את הקרדומות ובוולען כמו שאמרו רבותינו כולהו בלעתניהו חד תרעא דירושלים, בסבך עץ קרדומות לשון נאחז בסבך". והיינו שהאויב הרי ראה שאינו יכול לכבוש את ירושלים ומדוע המשיך להלום בשערי העיר? אלא לפי שרצה לריב עם 'למעלה'.

ובסנהדרין (שם) פירש"י "יודע כמביא למעלה תפילה היא, יודע לפניך אותו סבך עץ קרדומות ששבר אבו את ירושלים כאילו הביאו למעלה בכסא הכבוד". ובנפה"ח (א, ד) הרחיב בזה שהכח לפעול בעולמות העליונים ניתן רק לישראל כמשנת, וע"כ התפלל דהמע"ה שיחשב לו כמביא למעלה.

(1) [מועדך- הוא ביהמ"ק אשר נאמר בו ונועדתי לך שם. שמו אותות- כשגברה ידם להחריבו אז שמו להם את אותות קסמיהם שהם אותות אמת, ומה הם הקסמים לקלל בחיציים שאל בתרפים]

רק מעט עבודה כדי להשלים מה שבנו דורות הראשונים, אלא אדרבה הקב"ה חפץ באבנים שלנו שהם בדווקא ישלימו את הבניין, שלבנים אלו של המתחזקים בסוף הגלות, רק הם יביאו לגמור, וזה בכח כל אחד לעשות.

זמן הביניים...

אחד מגדולי הרבנים אמר שלפי המבואר שיש להתחזק בלימוד התורה, מן הדין הוא שלמחרת תשעה באב יתחיל זמן חדש ביתר שאת, ואצלנו מתחילים ימי הבינה"ז... וכמ"כ נתבאר שיש להתחזק כנגד מה שביטלו ק"ש שחרית וערבית, וא"כ בביה"ז עוד מוסיפין ע"ז...

אלא שימים אלו אינם סתם לביטול אלא לפוש ולרענן את הכוחות ואת המוחות היגיעים, ואם קובע עיתים לתורה אף שאין מי שעוקב אחריו, אדרבה מראה בזה את חביבות התורה. [היה פעם מי שהגיע לשיבה בימי ביה"ז ותמה הרי א"ז ביה"ז אם הביהמ"ד מלא. והלוואי שירבו כאלו קושיות...] אלא שלא יהיה בהפסק אלא במנוחה ומרגוע.

וזה גם זמן לסייע בעד האשת חיל כהכרת הטוב על כל מה שמנחתו ללמוד כל השנה, וינצל את הזמן בחכמה ובתבונה. גם ישמר בקדושה בשמירת הלשון ושמירת העיניים, שיהיה המשך לכל מה שיגע במשך הזמן.

ובוודאי שביום תשעה באב אין לערוך תכניות לביה"ז שלא יסיח דעתו מהאבלות, שכמה וכמה צרות אירעו רק בתקופה האחרונה ואיך אפשר להישאר אדישים.

תפקידינו לצפות לגאולה ולהתחזק ולהוסיף זכויות כדי לקרב את הגאולה ולהרבות כבוד שמים. אשרי המתחזק בסוף הגלות שבגאולה יראו איזה חלק היה לכל אחד בקירוב הגאולה כמ"ש הח"ח [מלבד מה שיראו מה בין צדיק לרשע] ויהיה זה כבוד אמיתי ונצחי.

יעזרנו הקב"ה שנוכל לתקן את הצריך תיקון, ולהתקרב לקב"ה ולעשות לפניו נחת רוח, ויקויים בנו בקרוב 'כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה שנאמר ואני אהיה לה חומת אש נאום ה' ולכבוד אהיה בתוכה', בב"א.

המשיכו לעמול בתורה ולכתוב את התוס', וכל אלו התפללו על הגלות ועדיין לא נבנה הבית, וכי אנחנו אנשים פשוטים כנמלים בפניהם וכי אנו נבנה את ביהמ"ק בתפילתנו?

"תשובתו בצדו כאותה ששינו לפיכך נברא האדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם [שעל כ"א לחוש באחריות על כל הכלל. וממשיך שגם אם לא התקבלה בקשתו] וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה".

מבואר בזה א' הכח העצום שיש לכל יחיד, ב' שלא עליך המלאכה לגמור, שאין להביט על התוצאות אלא על חובתנו, ג' שיש להרגיש באחריות הגדולה המוטלת עלינו.

וממשיך "ועל העדר זה הדבר התרעם הנביא וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע... ואומר ציון היא דורש אין לה ופירשו ז"ל מכלל דבעי דרישה".

אנו ה'מכה בפטיש' של כל הדורות.

הח"ח המשיל למלך שביקש מעבדיו לבנות ארמון בעל קומות גבוהים ביותר על יסודות אייתנים וכו', ובמשך השנים מתו הפועלים והמשיכו בניהם ותלמידיהם את הבנייה, כך במשך כמה דורות עד שנשאר מלאכה מועטת לדור האחרון, ואמרו למלך הלא הדורות שקדמו לנו שהיו פקחים מאתנו עכ"ז לא יכלו לברך על המוגמר אנו שפחותים בהרבה בהם איך נשלים המלאכה. השיב להם המלך טיפשים שבעולם וכי בקשתי ממכם לבנות את כל הבניין האדיר הזה? כל בקשתי היא רק להשלימו ולזה אתם מסוגלים.

כך הדורות שלנו צריכים רק להשלים את הקצת שנשאר - מה שלא גמרו הדורות הקודמים - כדי לזכות לגאולה הנכספת.

ואחד מגדולי החסידות התבטא שכבר הכל מוכן רק חסר את הפרוכת, וזה כל תפקידינו ובזה תושלם המלאכה.

ונוסיף שלא רק שאנו מסוגלים משום שנצרך

דרגות בלשמה, עכ"ז נתבעו משום שהמשתדל לכה"פ להגיע ללשמה ומברך ברה"ת בכוונה ובשמחה הרי הכין עצמו לתורה וע"ז יבוא ללשמה, אבל ח"ו לא ללמוד מתוך זלזול. [ורש"י בב"מ (פה): כתב שהראו בזה שאין התורה מתנה חשובה להם.]

ובזה יובן מש"כ בפתיחתא דאיכה "ויתר הקב"ה על ע"ז ג"ע ושפיכות דמים ולא ויתר על מאסה של תורה". וקשה מה שייך ויתור הרי "כל האומר הקב"ה וותרן הוא יותרו חייו", (ב"ק נ.) ועוד הרי היו ג' עבירות ומה שייך ויתור. א.ה. לא הבנתי.

וביארנו בזה שהויתור כאן היינו שמאריך אף, שכל זמן שעוסקים בתורה המאור שבה מחזירן למוטב ויש תקווה שישובו מדרכם הרעה, אבל כשמאסו בתורה שוב אין להם תקווה ולכן נתבעו גם על ג' עברות.

ויש עוד כמה סיבות שהביאו לחורבן כדאיתא בב"מ (ל:): "א"י לא חרבה ירושלים אלא על... שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא עבדו לפני משורת הדין".

ובגיטין (נז.) מבואר שמשום בוש נחרב, כדמסיים על עובדא דבר קמצא "בא וראה כמה גדולה כוחה של בוששה שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו". ועלינו לתקן חטאים אלו, שזה עבודתנו עתה גם לקוות לגאולה וגם לתקן את הסיבות לחורבן.

החובה להיות מיצר לכבוד ביהמ"ק.

כתב המס"י (ספ"ט) "ודבר זה ביארוהו בתנא דבי אליהו זכור לטוב אמרו כל חכם מישראל שיש בו ד"ת לאמיתו ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודו של ישראל כל ימיו ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים ולכבוד ביהמ"ק ולישועה שתצמח בקרוב ולקיבוץ גלויות, זוהי לרוח הקודש בדבריו... ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון להתפלל על הגלות ועל ירושלים המפני תפילתי יכונסו הגלויות ותצמח הישועה"?

ונוסיף ע"ז שהרי היו במשך הדורות תנאים ואמוראים וסבוראים וראשונים ואחרונים - מלאכי מעלה שמסרו נפשם על קדושת ה', ובעלי התוס' שבתוך ימי הרעה קודם מיתתם

No Room for Others Means No Room for Hashem

Harav Hagaon Yosef Elefant Shlita

We're in the Three Weeks now, the *Bein Hametzarim*, when we try to get a bit of a feeling for and understanding of the *churban*.

Rav Yerucham, in the *sefer Daas Chochmah U'Mussar*, points out something very interesting based on the juxtaposition of two Gemaros.

The Gemara (*Yoma* 9) states that the first Beis Hamikdash was destroyed because of the three cardinal sins – *gilui arayos*, *avodah zarah*, and *shfichus damim*, while the second Beis Hamikdash was destroyed because of *sinas chinam*. Which, asks the Gemara, is worse – the three cardinal sins, or *sinas chinam*? And the Gemara answers: תנו עיניכם בבירה, take a look – the first Beis Hamikdash was rebuilt, while the second still has not been rebuilt. Apparently, then, there's something about *sinas chinam* that's worse than *gilui arayos*, *avodah zarah*, and *shfichus damim*.

Another Gemara (*Sanhedrin* 74a) teaches that a person is required to give up his life rather than worship *avodah zarah*, deriving it from the *passuk*: וְאֶלֶּהֶּבֶת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ, in which the words וּבְכָל נַפְשְׁךָ are expounded to mean אפילו הוא נוטל את נפשך. This gives rise to an obvious question: The *passuk* is talking about *ahavas Hashem*, not about *avodah zarah*! What does *avodah zarah* have to do with *ahavas Hashem*, and why doesn't the *passuk* say explicitly that *avodah zarah* is in the category of *yeihareig ve'al yaavor*?

The aforementioned Gemara in *Yoma* cites a *passuk* in *Yeshayah* – כִּי קָצַר הַמְצָע מִהַשְׁתַּרְעַץ – as the source from which we learn that *avodah zarah* was one of the *aveiros* for which the first Beis Hamikdash was destroyed. The word מִהַשְׁתַּרְעַץ is related to the concept of *rei'us*, friendship, and this *passuk* is saying that the blanket was too small to cover all the friends; there wasn't enough room. The Gemara relates that when R' Yonasan reached this teaching he used to cry, for he would say that Hakadosh Baruch Hu has room for everybody in the world, and yet a human being doesn't have room for Hakadosh Baruch Hu in his life.

But what does the *passuk* מִהַשְׁתַּרְעַץ have to do with *avodah zarah*? The Gemara explains that it means that there isn't enough room under the blanket for Hakadosh Baruch Hu, but how is that connected to idolatry? The Gemara's answer is a tremendous revelation. We usually think that *avodah zarah* is an ideological issue – a person either believes or doesn't believe. Yet the Gemara reveals to us, based on the words of the *navi* Yeshayah, that the root of *avodah zarah* is that a person is too consumed with himself and doesn't want God in his life: כִּי קָצַר הַמְצָע מִהַשְׁתַּרְעַץ. It's not an ideological issue, says Rav Yerucham, it's an outgrowth of selfishness and egocentrism.

That's why R' Yonasan used to cry: Hakadosh Baruch Hu has room for all of Creation, and nobody has room for Hakadosh Baruch Hu?

Stemming from Self-Absorption

The reason that the halachah that a person must die rather than worship idolatry is derived from the *passuk* וְאֶלֶּהֶבֶת אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, explains Rav Yerucham, is that *avodah zarah* stems from hatred of Hakadosh Baruch Hu; the person can't tolerate anything besides himself. And the opposite of *avodah zarah* is *ahavas Hashem*.

Sinas chinam is worse than *avodah zarah*, Rav Yerucham continues, because *sinas chinam* is the *middah* that causes *avodah zarah*. Chazal are teaching us that *avodah zarah* is the derivative of *sinas chinam*. *Sinas chinam* means detesting someone for no reason – just because he exists. The very existence in the world of someone besides myself is intolerable. *Avodah zarah* is a hate crime: A person who has *sinas chinam* hates everybody else – he has zero tolerance and room in his life for others. By extension, he has zero tolerance for the Ribono Shel Olam in his life, and eventually he will drift to *avodah zarah*, which takes up no space because it doesn't demand anything from you.

Sinas chinam is not just an issue *bein adam lachaveiro* – it's the *middah*

of *sinah* that's at the root of *avodah zarah*, which reflect an attitude of: קצר המצע מהשתרע, there's no room in my life for others or for Hakadosh Baruch Hu. That's the root of all evil, and that was the root of the *churban*. And this evil still hasn't been fixed.

When a person is absorbed in himself and lacking in *bein adam lachaveiro*, he has no *bein adam lamakom*, either. People tend to think that there's a disconnect between *bein adam lachaveiro* and *bein adam lamakom*, and that their *ruchniyus* can be good even if they can't tolerate others. But the truth is that if a person harbors *sinas chinam*, his whole being is at odds with *ahavas Hashem*. *Sinas chinam* is all-encompassing: If you don't have room in your life for someone else's needs, someone else's pain, someone else's very existence, then your blanket is too small, and you can't have a connection with Hakadosh Baruch Hu. Such a person is an *oveid avodah zarah*.

The House of Life

This inability to feel for another person, and to feel Hakadosh Baruch Hu's presence, is a direct result of the lack of the Beis Hamikdash. The Beis Hamikdash is referred to as *beis chayeinu*, as we say in the *brachos* of the *haftarah*: לכונו את בית חיינו, and as we say in the first *Yehi Ratzon* we recite on Monday and Thursday after Krias HaTorah: בית חיינו. It was the source of our life, the heart of our existence.

This idea, says the Maharal, is reflected in the words of the Mishnah that we say at the end of Shemoneh Esrei: בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך. What connection is there between the rebuilding of the Beis Hamikdash and our portion in Torah? The Maharal explains that just as a human being has a brain and a heart – the brain being the seat of the intellect, and the heart pumping the lifeblood to the rest of the body – the universe has a brain and a heart as well. The “brain” is Torah, which is the blueprint of the world. And the heart is the Beis Hamikdash, which

pumps to the whole world the *chiyus* that radiates from the Shechinah.

The brain and the heart cannot exist without each other, and when we daven that the Beis Hamikdash should be built and that Hashem should grant us our portion in Torah, we are asking that the universe achieve *shleimus*, with the brain and the heart working in tandem.

The Beis Hamikdash is called *beis chayeinu*, explains the Maharal, because it gave life, it gave *chiyus*, spreading the Torah to the whole world. As long as there is no Shechinah among us, no Beis Hamikdash, we lack *chiyus*.

This is true not only on a collective level, but in our own personal lives as well.

The brain is the seat of wisdom and intellect, but the heart *feels*, and the heart pumps *chiyus* to the entire body. When we don't have a Beis Hamikdash, we lack connection, and we lack the emotional *bren* that the heart provides. When we had a Beis Hamikdash, a *beis chayeinu*, we were connected: we felt what we knew. The Beis Hamikdash instilled *yirah* in a person, as we say: ושם נעבדך ביראה. When a Yid came to the Beis Hamikdash and saw all the *nissim* there, he felt the presence of Hakadosh Baruch Hu, and he was automatically filled with *yirah*.

We're lacking that heart, that ability to feel Hakadosh Baruch Hu, and along with it, the ability to feel for another Yid, because as Rav Yerucham teaches, the two are synonymous. That's the problem of *sinas chinam*.

We have the brains, the intellect, the information, but because we lost our *beis chayeinu*, we lack the heart – the connection, the feeling of both *yirah* and *ahavah*.

During these weeks, we try to reconnect, to feel, to step outside our comfort zone. Let's daven and hope and work on opening our hearts both to another Yid and to Hakadosh Baruch Hu, so that we can be *zocheh* to our *beis chayeinu* yet again.